



UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

Wydział Nauk o Zdrowiu
Collegium Medicum w Bydgoszczy

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Bydgoszcz, 10.01.2022 r.

Collegium Medicum w Bydgoszczy,

Wydział Nauk o Zdrowiu

Prof. dr hab. Aldona Kubica

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Elżbiety Bujak-Rogali

„Ocena wybranych parametrów jakości życia

pacjentów w podeszłym wieku z implantowanym stymulatorem serca”

wykonanej pod kierunkiem Prof. dr hab. Izabelli Uchmanowicz

Zaburzenia rytmu i przewodzenia są patologią często obserwowaną zarówno w przebiegu chorób serca, jak i zaburzeń ogólnoustrojowych. W przypadku objawowych bradyarytmii, których przyczyna jest nieodwracalna, leczeniem z wyboru jest wszczepienie stymulatora serca. W profilaktyce pierwotnej i wtórnej groźnych dla życia komorowych zaburzeń rytmu stosuje się urządzenia wszczepialne, które łączą w sobie funkcje kardiowertera-defibrylatora i stymulatora serca. Niekiedy urządzenia te posiadają dodatkowo możliwość terapii resynchronizującej. Istnieją także inne, jednak w praktyce znacznie rzadsze wskazania do przewlekłej elektroterapii serca przy użyciu urządzeń wszczepialnych. Częstość występowania zaburzeń rytmu i przewodzenia wzrasta wraz z wiekiem. Dlatego niewątpliwie uzasadnione są badania jakości życia pacjentów w wieku podeszłym z implantowanym stymulatorem serca. Oceniana praca doktorska poszerza wiedzę dotyczącą tego zagadnienia.

We wstępie swojej rozprawy doktorskiej mgr Elżbieta Bujak-Rogala przedstawiła definicje jakości życia oraz dane statystyczne dotyczące jakości życia w wieku podeszłym. Opisała także patomechanizmy wybranych arytmii oraz niektóre podstawowe metody diagnostyki zaburzeń rytmu serca. W dalszej części wstępu przedstawiła wskazania do stałej stymulacji serca u chorych z zaburzeniami przewodnictwa przedsionkowo-komorowego, z chorobą węzła zatokowego oraz migotaniem przedsionków.



Celem dysertacji była ocena wpływu czynników społeczno-demograficznych i klinicznych na wybrane parametry jakości życia pacjentów w podeszłym wieku z implantowanym stymulatorem serca.

Cele szczegółowe sformułowano jako pytania:

1. Czy zaburzenia rytmu serca w znaczący sposób wpływają na jakość życia pacjentów w podeszłym wieku?
2. W jakim zakresie implantacja rozrusznika serca poprawia parametry jakości życia pacjentów w podeszłym wieku?

Grupę badaną stanowiło 101 osób (54 mężczyzn i 47 kobiet) z zaburzeniami rytmu serca zakwalifikowanych do implantacji rozrusznika serca w Zespole Opieki Zdrowotnej przy ul. Szpitalnej 1 w Kłodzku. Badania zostały przeprowadzone dwukrotnie: przed implantacją stymulatora i 6 miesięcy po niej.

Dobrze dobrana i precyzyjnie opisana metodologia badań opierała się o standaryzowane kwestionariusze do badania jakości życia, akceptacji choroby, do oceny objawów lęku i depresji oraz zespołu kruchości:

1. Skala do Oceny Jakości Życia w Wieku Podeszłym - WHOQOL BREF (*ang. World Health Organization Quality of Life*).
2. Szpitalna Skala Lęku i Depresji w wersji zmodyfikowanej – HADS (*ang. Hospital Anxiety and Depression Scale*).
3. Skala do Oceny Akceptacji Choroby- AIS (*ang. Abbreviated Injury Scale*).
4. Wskaźnik słabowitości Tilburga – TFI (*ang. Tilburg Frailty Indicator*).
5. Kwestionariusz Krótkiej Skali Oceny Stanu Psychicznego MMSE (*ang. Mini-Mental State Examination*).

W kolejnej części pracy Doktorantka zaprezentowała obszerną charakterystykę kliniczną i socjodemograficzną badanej grupy w postaci czytelnych tabel oraz krótki, ale spójny i czytelny opis zastosowanych w pracy metod statystycznych.

Opis wyników rozpoczyna się od analizy predyktorów jakości życia uwzględniając wpływ implantacji stymulatora na jakość życia, akceptację choroby, poziom lęku i depresji



oraz nasilenie objawów zespołu kruchości. Dalej zaprezentowane są wyniki hierarchicznej wielokrotnej analizy regresji zmiennych socjo-klinicznych oraz ilość objawów zgłaszanych przez pacjenta.

Świetnie napisana dyskusja, syntetycznie podsumowuje uzyskane wyniki w kontekście danych z piśmiennictwa. Wnikliwa analiza wyników badań pozwoliła Autorce na poczynienie szeregu oryginalnych spostrzeżeń, które wzbogacają wiedzę dotyczącą wpływu implantacji rozrusznika serca na jakość życia osób w wieku podeszłym.

Wnioski wyprowadzone z pracy odpowiadają celom pracy i w zdecydowanej większości znajdują odzwierciedlenie w uzyskanych wynikach.

Przedstawiona mi do recenzji praca pod względem redakcyjnym jest wykonana poprawnie. Nie budzi istotnych zastrzeżeń formalnych, językowych, stylistycznych oraz interpunkcyjnych. Układ pracy nie jest typowy dla prac doktorskich, jednak zawiera wszystkie niezbędne elementy. Piśmiennictwo zostało przez Autorkę umiejętnie dobrane i właściwie wykorzystane w pracy.

Ta niewątpliwie wartościowa praca nie jest jednak wolna od pewnych mankamentów. Wstęp wydaje się niepotrzebnie nadmiernie rozbudowany. W szczególności niezasadny jest opis patomechanizmów tachyarytmii w pracy dotyczącej pacjentów, którym implantowano stymulator z powodu bradykardii. Bardzo dobrze napisana część wstępu poświęcona wskazaniom do implantacji stymulatora kompensuje czytelnikowi niedosyt wynikający z innych mankamentów w tej części pracy. Cel pracy, chociaż jasno zdefiniowany, to jednak cel szczegółowy „Czy zaburzenia rytmu serca w znaczący sposób wpływają na jakość życia pacjentów w podeszłym wieku?” nie mógł być zrealizowany ponieważ wśród analizowanych zmiennych nie było zaburzeń rytmu serca. Część prezentująca wyniki, niewątpliwie wykonana bardzo profesjonalnie, mogłaby być bardziej czytelna, gdyby została uzupełniona o wyjaśnienia wszystkich używanych oznaczeń i skrótów. Na sześć wniosków, pięć nie budzi wątpliwości, jednak szósty „Wyniki badań sugerują, że zabiegowe rozwiązanie dolegliwości związanych z zaburzeniami rytmu serca jest ważnym czynnikiem polepszającym jakości życia seniorów” jest prawdziwym stwierdzeniem ogólnym, jednak nie znajduje odzwierciedlenia w



UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

Wydział Nauk o Zdrowiu
Collegium Medicum w Bydgoszczy

wynikach przeprowadzonych badań. Ponadto, w pracy powstającej na Wydziale Nauk o Zdrowiu należy oczekiwać stosowania standardów cytowania piśmiennictwa obowiązujących w naukach medycznych. Takim powszechnie stosowanym od 1979 roku standardem jest system vancouverki (ang. Vancouver system), określane także jako system autor-numer.

Wymienione usterki mogą być łatwo skorygowane i nie umniejszają wartości poznawczej oraz praktycznej ocenianej pracy.

Podsumowując moją recenzję pracy stwierdzam, że temat rozprawy doktorskiej jest interesujący o dużym znaczeniu praktycznym, szczególnie w kontekście rosnącej populacji osób w wieku podeszłym wymagających wszczepienia stimulatora serca.

Oceniana rozprawa doktorska, której autorem jest mgr Elżbieta Bujak-Rogała spełnia warunki określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.).

Wnoszę zatem, do Wysokiej Rady Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, o dopuszczenie mgr Elżbiety Bujak-Rogała do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Bydgoszcz, dnia 10 stycznia 2022

Prof. dr hab. Aldona Kubica